

SPUŚCIZNA MARII GRZEGORZEWSKIEJ

ANNA HRYNIEWICKA
<https://orcid.org/0000-0001-5905-1839>
hryniew@aps.edu.pl
Akademia Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie

ISSN 0137-818X
DOI: 10.5604/01.3001.0016.3306
Data wpływu: 30.01.2023
Data przyjęcia: 15.02.2023

100-LECIE AKADEMII PEDAGOGIKI SPECJALNEJ IM. MARII GRZEGORZEWSKIEJ

Artykuł stanowi sprawozdanie z obchodów jubileuszu 100-lecia Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej i przedstawia najważniejsze wydarzenia, jakie w ramach tych obchodów zostały zorganizowane przez pracowników Uczelni w celu upamiętnienia i propagowania misji Patronki Roku 2022 – Marii Grzegorzewskiej.

Słowa kluczowe: Maria Grzegorzewska, PIPS, jubileusz 100-lecia APS

Zakończenie obchodów jubileuszu 100-lecia Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej jest okazją nie tylko do podsumowania dotychczasowej działalności Uczelni oraz naszkicowania planów jej rozwoju w następnym stuleciu, lecz również do wspomnień tych wszystkich wydarzeń, jakie towarzyszyły tym obchodom.

Jednym z ważniejszych wydarzeń była uroczysta inauguracja roku akademickiego 2021/2022, podczas której JM Rektor prof. dr hab. Barbara Marcinkowska przypomniała historię Uczelni, podkreślając jej misję, która inspirowana przesłaniem Marii Grzegorzewskiej (Doroszewska 1965, s. 6–5), że «nie ma kaleki – jest człowiek»

„akcentuje wartość i potrzebę przygotowania pedagogów specjalnych, nauczycieli i innych specjalistów pracujących na rzecz osób wymagających wsparcia w duchu poszanowania ich ludzkich i obywatelskich praw, zrozumienia i akceptacji dla odmienności, traktowania niepełnosprawności jako niezbywalnego elementu ludzkiej kondycji oraz włączania osób z niepełnosprawnością w życie społeczeństwa na zasadzie równoprawnych obywateli” (<http://www.aps.edu.pl/aktualnosci/rok-akademicki-2021-2022-rozpoczelismy>).

Z wystąpieniem Pani Rektor korespondował wykład inauguracyjny wybitnego filozofa i etyka – prof. dr. hab. Jacka Hołówki z UW na temat znaczenia inspiracji filozoficznych dla współczesnej nauki, w tym również dla pedagogiki specjalnej, oraz treść listów z pozdrowieniami dla całej społeczności akademickiej i życzeniami nowych perspektyw dla wszystkich polskich uczelni, placówek naukowych i ludzi nauki, przekazanymi na ręce Pani Rektor przez Prezydenta RP Andrzeja Dudę, Prezesa Rady Ministrów Mateusza Morawieckiego, Ministra Edukacji i Nauki Przemysława Czarnka, Ministra Rodziny i Polityki Społecznej Marlenę Małą, Marszałka Województwa Mazowieckiego Adama Struzika, Wojewodę Mazowieckiego Konstantego Radziwiłła, Prezydenta Warszawy Rafała Trzaskowskiego, JM

Rektora Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie prof. dr. hab. Piotra Borka, JM Rektora Uniwersytetu Medycznego prof. dr. hab. Tomasza Szczepańskiego, JM Rektora Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego prof. UWM dr. hab. Jerzego Przyborowskiego, JM Rektor Politechniki Koszalińskiej prof. PK dr hab. Dorotę Zawadzką, JM Rektora Politechniki Opolskiej dr. hab. inż. Marcina Lorenca, Dyrektor Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej dr Grażynę Żebrowską, Prezesa Związku Banków Polskich Krzysztofa Pietraszkiewicza oraz Prezesa Zarządu Głównego Polskiego Związku Niewidomych Andrzeja Brzezińskiego.

Wyrazem szczególnego uznania dla twórczyni pedagogiki specjalnej w Polsce oraz założycielki, dyrektorki i patronki znanej i cenionej w świecie uczelni kształcącej pedagogów specjalnych, jaką jest obecna Akademia Pedagogiki Specjalnej, było ustanowienie przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Marii Grzegorzewskiej patronką Roku 2022 (por. Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 października 2021 r.). Ogłoszeniu tego faktu na uroczystym posiedzeniu Senatu Uczelni, które odbyło się 22 grudnia 2021 r. w Auli im. Janusza Korczaka, towarzyszyło wręczenie Dyplomu Doktora Honoris Causa Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej polskiemu kardiochirurgowi dziecięcemu, jednocześnie jednemu z fundatorów i byłych prezesów Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy – prof. dr. hab. n. med. Bohdanowi Maruszewskiemu, połączone z wysłuchaniem jego wykładu na temat istoty różnic w spojrzeniu na życie Europejczyków i Amerykanów; wręczenie zasłużonemu pracownikom Uczelni odznaczeń i wyróżnień Ministra Edukacji i Nauki oraz statuetki Okulary Marii Grzegorzewskiej dla Fundacji Polskiej Akcji Humanitarnej; wręczenie Medalu Marii Grzegorzewskiej prof. APS dr hab. Andrzejowi Waclawowi Stadnickiemu oraz promocje doktorskie i habilitacyjne.

W równie interesujący sposób w Roku Jubileuszowym Akademii zostało zorganizowane Święto Uczelni, obchodzone corocznie dla upamiętnienia daty jej powstania. Centralnym punktem tego Święta, przypadającego 25 maja 2022 r., było uroczyste Posiedzenie Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z udziałem przedstawicieli władz państwowych i samorządowych, władz uczelni z całego kraju, przedstawicieli kościołów i związków wyznaniowych, reprezentantów organizacji pozarządowych, placówek edukacyjnych i innych instytucji związanych z pedagogiką specjalną. Podczas tego posiedzenia JM Rektor prof. APS dr hab. Barbara Marcinkowska przypomniała biografię i drobne detale Marii Grzegorzewskiej, podkreślając, że:

„Jej dzieła stanowią inspirację dla kolejnych badaczy i twórców akademickiej pedagogiki specjalnej oraz praktyki edukacyjnej, terapeutycznej i rehabilitacyjnej. [...] Dla społeczności Akademii i wszystkich pedagogów specjalnych w Polsce Maria Grzegorzewska była, jest i pewnie będzie busolą i drogowskazem, dlatego przyjęliśmy z wdzięcznością ogłoszenie roku 2022 jej imieniem, uznając, że jest to nie tylko indywidualne wyróżnienie Marii Grzegorzewskiej, czy też naszej Uczelni, ale także uznanie wartości pedagogiki specjalnej i działalności pedagogów specjalnych w wymiarach naukowym, dydaktycznym i praktycznym. Patronka naszej Uczelni była znana z tego, że potrafiła jak nikt inny łączyć naukę z praktyką. Jej postawa dlatego ma tak mocne społeczne oddziaływanie, że pracy teoretycznej, badawczej i praktycznej towarzyszyło wybitne humanistyczne podejście do drugiego człowieka, osobiste zaangażowanie, niespotykana czystość do wychowanków i wychowanek, także dla nauczycieli, jak i dzieci i młodzieży” (por. <http://www.aps.edu.pl/aktualnosci/swieto-uczelni-25-maja-2022-r>).

Tę opinię, jak można sądzić po liczbie przesłanych do władz Uczelni listów gratulacyjnych z okazji jej 100-lecia, z pewnością podzielało wielu przedstawicieli różnych środowisk, głównie ze świata nauki i kultury (por. spis listów – <http://www.aps.edu.pl/aktualnosci/swieto-uczelni-25-maja-2022-r>). Wśród tych listów szczególnie wzruszający był list od Prezydenta RP Andrzeja Dudy, który za pośrednictwem swojego doradcy – Pauliny Malinowskiej-Kowalczyk – przesłał „serdeczne gratulacje i najlepsze życzenia dla władz, kadry naukowej i dydaktycznej, wszystkich pracowników i studentów Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie”, łącząc się ze społecznością akademicką „w radosnym świętowaniu stulecia uczelni oraz roku jej założycielki i patronki” oraz zapewniając o głębokim szacunku dla siostry Małgorzaty Chmielewskiej (fragment listu gratulacyjnego Prezydenta RP – <http://www.aps.edu.pl/aktualnosci/swieto-uczelni-25-maja-2022-r>), uhonorowanej tytułem Doktora Honoris Causa APS „za wieloletnią, pełną zaangażowania i determinacji działalność społeczną na rzecz osób znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych – doświadczających ubóstwa, kryzysu bezdomności, osób z niepełnosprawnościami”¹ (<http://www.aps.edu.pl/aktualnosci/swieto-uczelni-25-maja-2022-r>).

Podczas uroczystości pracownicy naukowo-dydaktyczni APS otrzymali odznaczenia. I tak medalem pamiątkowym „Pro Masovia” od Marszałka Województwa Mazowieckiego Adama Struzika za całokształt pracy zawodowej oraz zasługi na rzecz województwa mazowieckiego uhonorowani zostali: prof. Anna Firkowska-Mankiewicz oraz prof. Jan Czesław Czabała; odznaczeniem „Zasłużony dla Mazowsza” uhonorowana została sama Akademia; za istotne zasługi dla APS Medalem Marii Grzegorzewskiej zostali odznaczeni: prof. dr hab. Joanna Głodkowska oraz prof. APS dr hab. Jan Łaszczuk; za szczególne wpisanie się w misję APS wyróżnienie w postaci „Okularów Marii Grzegorzewskiej” otrzymał Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu w Warszawie.

Podczas inauguracji roku akademickiego 2022/2023 JM Rektor prof. APS dr hab. Barbara Marcinkowska wygłosiła ważne przemówienie, zaznaczając, że:

„Uroczystość inauguracji roku akademickiego 2022/2023 dla naszej społeczności jest wyjątkowa. Przypada bowiem w roku obchodów 100-lecia naszej Uczelni. Przygotowując się do tak znacznego Jubileuszu snuliśmy ambitne plany. Chcieliśmy, aby to Święto i cały Rok Jubileuszowy miał bogatą i doniosłą oprawę. Otaczająca nas i dynamicznie zmieniająca się rzeczywistość znacząco zweryfikowała nasze zamiary, skłaniając nas do ustalenia nowych priorytetów, a określenie „wyjątkowe” nabrało zupełnie innego znaczenia. Dwa lata temu stojąc przed Państwem, mówiłam o niespodziewanych i spodziewanych wydarzeniach, które nas czekają, i myślałam tutaj głównie o czymś, co było spodziewane, czyli o dostosowaniu Uczelni do nowych wymogów prawa, i tego niespodziewanego elementu, który się pojawił, jakim była pandemia i skutki pandemii. Mówiłam, jaki to będzie trudny rok, że on będzie pełen wyzwań i tak się okazało. Rok temu stojąc tutaj przed Państwem, miałam taką nadzieję i mówiłam to z przekonaniem, że wszystko zmieni się na lepsze, tzn. będziemy za chwilę znów funkcjonować w pełni

¹ Promotorem postępowania o nadanie siostrze Małgorzacie Chmielewskiej tego zaszczytnego tytułu była prof. dr hab. Joanna Głodkowska, recenzentami zaś: prof. dr hab. Jan Czesław Czabała, dr hab. Danuta Duch-Krzyszczak, prof. APS, ks. dr hab. Bogdan Stańkowski, prof. AIK.

w realnej rzeczywistości, a nie tylko w wirtualnym świecie, a doświadczenia z okresu pandemii będą mogły być wykorzystane do podnoszenia jakości naszej pracy w każdym obszarze naszej działalności. Nikt z nas nie przeczuwał, że mogą nadejść kolejne kryzysy, których zakres wpływu na nasze funkcjonowanie może być równy lub szerszy i bardziej dotkliwy niż pandemia i jej skutki. 24 lutego o godz. 9 w kalendarzu mieliśmy zapisane posiedzenie tzw. małego kolegium, którego tematem było Święto Uczelni oraz centralne obchody Roku Marii Grzegorzewskiej. Brutalny atak Federacji Rosyjskiej na naszego wschodniego sąsiada zmienił nasze plany, a spotkanie zostało w całości poświęcone wsparciu Ukrainy. Nasze kolegium zamieniło się w sztab kryzysowy. Podjęliśmy wówczas decyzję, że obchody Jubileuszu nie będą tak huczne, jak pierwotnie zakładaliśmy. Dzięki zaangażowaniu pracowników, studentów i doktorantów już w tym dniu mogliśmy rozpocząć wspieranie ukraińskich studentów, także z innych uczelni, i uchodźców. [...]. Kolejny raz udowodniliśmy, że jesteśmy odpowiedzialną społecznością, która w pełni realizuje testament pozostawiony przez naszą Patronkę” (<http://www.aps.edu.pl/inauguracja>).

Cytując fragment tego testamentu, Pani Rektor podkreśliła, że ani trwająca pandemia, ani narastający konflikt zbrojny w Ukrainie nie zdominowały działalności Uczelni w roku akademickim 2021/2022. APS realizowała wcześniej wyznaczone cele:

„Przyjęte zostały programy nowych kierunków studiów, także w języku angielskim. Realizacja tych studiów rozpoczęła się od 1 października, a niektórych od połowy kolejnego roku, czyli od II semestru roku akademickiego. Zmodyfikowane zostały programy kształcenia wszystkich kierunków studiów, co ważne mogliśmy do tych programów wnieść swoje doświadczenie i dobre praktyki kształcenia zdalnego. Planowaliśmy wiele działań, które były ukierunkowane na podniesienie jakości kształcenia i zwiększenia dostępności usług edukacyjnych, m.in. prowadzone były szkolenia dla personelu, wdrożyliśmy kolejne etapy programu „Mistrzowie dydaktyki” czy też „Uczelnia dostępna”. A dzięki wsparciu Ministerstwa Edukacji i Nauki zainicjowaliśmy 1 września 2022 roku działalność Centrum Doskonalenia Dydaktycznego, uzyskaliśmy dofinansowanie prawie milion złotych w ramach programu „Doskonałości dydaktyczna uczelni” i znacząco wzrosła liczba grantów badawczych finansowanych ze środków zewnętrznych, wzrosła aktywność publicystyczna pracowników, wyrażająca się liczbą tekstów naukowych publikowanych w wysoko punktowanych czasopismach i liczbą monografii, oraz aktywność artystyczna naszych pracowników. Efektem działalności naukowej i artystycznej pracowników Akademii jest uzyskanie nowych uprawnień do nadawania stopni i tytułu naukowego w dwóch nowych dyscyplinach: sztuki plastyczne – konserwacja dzieł sztuki i filozofia. [...] Akademia została przyjęta do grona sygnatariuszy Magna Charta Universitatum², a gotowość do dalszego zaangażowania w sprawowanie idei zrównoważonego rozwoju i społecznej odpowiedzialności w programach edukacyjnych, badawczych, naukowych oraz

² Oficjalna ceremonia ratyfikacji deklaracji Magna Charta Universitatum i przyjęcie Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej do grona jej sygnatariuszy, które miało miejsce w najstarszym w cywilizacji zachodniej Uniwersytecie w Bolonii (Włochy) w dniu 16 sierpnia 2022 r., nie tylko podkreśla znaczącą pozycję naszej Uczelni wśród innych światowych uczelni, lecz także stanowi zobowiązanie do przestrzegania wolności akademickich i rozwijania wolnej myśli naukowej (https://en.wikipedia.org/wiki/Magna_Charta_Universitatum).

w rozwiązaniach zarządczych i organizacyjnych Uczelni potwierdziła, podpisując deklarację społecznej odpowiedzialności Uczelni. W związku z powrotem do stacjonarnego kształcenia w ub. roku wzrosła aktywność naszych studentów i doktorantów, nie tylko brali udział w konferencjach naukowych, sympozjach, ale także byli ich organizatorami; aktywność kół naukowych była widoczna nie tylko w murach naszej Akademii” (<http://www.aps.edu.pl/inauguracja>).

Dalszy ciąg wystąpienia Pani Rektor dotyczył planów Uczelni, które – jak zaznaczyła – są ambitne, lecz mogą się okazać trudne do realizacji z powodu złożonego kryzysu politycznego, zbrojnego, ekonomicznego, energetycznego, klimatycznego i nadal jeszcze trwającego zagrożenia pandemicznego, którego efektem

„jest brak przewidywalności rozwoju sytuacji w świecie, w Europie i w Polsce, a tym bardziej przewidzenia konsekwencji dla funkcjonowania Akademii czy każdego z nas z osobna. Sytuacja taka wywołuje frustrację. Bardzo niskie zarobki pracowników i obawa przed utratą pracowników, to jest obawa rektora, [...], wysokie koszty utrzymania infrastruktury oraz wzrastające koszty praktycznie każdej działalności nie pozwalają spać spokojnie każdemu odpowiedzialnemu rektorowi, tak myślę, a rektorce w szczególności. Droga Społeczności, jestem przekonana, że wspólnie przetrwamy ten okres pełen wyzwań, choć nie mogę obiecać, że będzie łatwo. Trzeba będzie zapewne włączyć tzw. tryb oszczędzania, do którego już dziś się przygotowujemy. Być może trzeba będzie zaopatrzyć się w ciepłe bluzy i częściej wyłączać światło, ale wspólnie damy radę, przetrwamy ten trudny okres, jestem tego pewna. To jest nasza powinność wynikająca z poszanowania dla wysiłku i doboru poprzednich pokoleń pracowników i studentów, dzięki którym dziś możemy być częścią nowoczesnej, dynamicznie rozwijającej się Akademii, ale też z odpowiedzialności za przyszłe pokolenia Uczelni” (<http://www.aps.edu.pl/inauguracja>).

Wśród konkretnych planów ujawnionych w tym wystąpieniu ważne miejsce, obok poprawy warunków związanych z zakończeniem budowy nowego gmachu i parkingu dla samochodów, zajmowała sprawa konstrukcji programów mających na celu polepszenie jakości kształcenia, wzmocnienie pozycji uczelni, przygotowanie nowej oferty studiów podyplomowych i kursów dopasowanych do potrzeb rynku, pozyskanie większej liczby grantów badawczych finansowanych ze środków zewnętrznych, zintensyfikowanie współpracy z zagranicznymi podmiotami oraz kontynuowanie digitalizacji.

W utwierdzeniu nadziei w możliwość realizacji przyjętych planów bardzo pomocny okazał się wykład inauguracyjny pt. „Odważ się na samego siebie”, wygłoszony przez aktora, reżysera teatralnego i pedagoga, od 1988 r. związanego z Akademią Teatralną w Warszawie – prof. Wiesława Komasy, który pod koniec swojego wystąpienia odczytał napisany przez siebie niezwykły „list do Pani Profesor Grzegorzewskiej”. Oto jego treść:

„Ośmielam się napisać do Pani Profesor kilka słów. Jestem pod wielkim wrażeniem osiągnięć Pani Profesor, naukowych i pedagogicznych, i wiem, że one przetrwają i będą fundamentem Akademii Przyszłego Stulecia. Czasy, o których Pani Profesor wspomina, są mi bliskie, bo pochodzę z rodziny pedagogów, którzy przechodzili podobne historie opisane przez Panią Profesor. Dydaktyka była dla

nich pasją do końca. Opisała Pani zawód nauczyciela fascynująco i równocześnie przypomniała Pani, że zawód ten jest służbą, którą zawsze pasja prowadzi. Każda epoka ma swoich ludzi – aniołów. Należy do nich niewątpliwie Pani Profesor. Tacy ludzie są teraz w czasach bylejakości szczególnie potrzebni. Wewnętrznie jesteśmy coraz większymi automatami, którym trzeba przypominać, że są ludźmi, tak jak czyniła to Pani Profesor” (<http://www.aps.edu.pl/inauguracja>).

Ludzi z pasją nie brakuje w Akademii Pedagogiki Specjalnej. To właśnie z ich inicjatywy, pod honorowym patronatem Polskiego Komitetu Narodowego UNESCO, w ramach obchodów 100-lecia Akademii zostało zorganizowanych kilka ważnych konferencji, m.in.:

- XII Interdyscyplinarna Konferencja pt. „Nauka i odpowiedzialność. O roli wartości w nauce”, zorganizowana w formie online 8 października 2021 r. przez Katedrę Filozofii Moralności i Etyki Globalnej, Instytut Filozofii i Socjologii APS oraz Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, inspirowanych autorytetem Marii Grzegorzewskiej dla nauk pedagogicznych; program konferencji uwzględniał problematykę „etycznego wymiaru działalności naukowej, związanej z kształtowaniem wzorców, ideałów, wartości i zasad, które powinny być realizowane przez naukowców”;
- Ogólnopolska Interdyscyplinarna Konferencja Naukowo-Szkoleniowa pt. „Kreatywność w integracji. 25 lat inicjatywy OSPAR w APS”, zorganizowana 2 grudnia 2021 r. przez Fundację im. Marii Grzegorzewskiej w APS, Koło Naukowe Pracy Socjalnej „pozyTyw” i Towarzystwo Absolwentów i Przyjaciół APS, na której gościem specjalnym był dr Marek Michalak³, uczestnikami zaś prof. UPH w Siedlcach dr hab. Hanna Żuraw, prof. dr hab. Marek Konopczyński z Uniwersytetu w Białymstoku, redaktor Radia dla Ciebie – Małgorzata Janina Berwid oraz nauczyciele akademicki APS: dr Mieczysław Sędzicki, dr Ewa Lewandowska-Tarasiuk, dr Monika Kruk, dr Monika Zima-Parjaszewska, dr Katarzyna Ziomek-Michalak, mgr Piotr Chruściak, mgr Katarzyna Kasperkiewicz-Morlewska, mgr Arkadiusz Korycki, mgr Klaudia Majewska, mgr Adam Pietruszka i wiele innych osób realizujących praktyczną pracę opiekuńczo-wychowawczą i arteterapeutyczną;
- Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. „Wybory kobiet. Obecność Polek na uniwersytetach w XX wieku”, zorganizowana w formie online 8 kwietnia 2022 r. przez Instytut Filozofii i Socjologii i Instytut Pedagogiki APS, na której wykład wprowadzający pt. „Uniwersytet wielofunkcyjny: narzędzie awansu społecznego? instrument wspólnoty narodowej? droga buntu?” wygłosił prof. dr hab. Marcin Kula – emerytowany nauczyciel akademicki UW. W ramach sesji „Maria Grzegorzewska – portret wielokrotny” prof. APS dr hab. Jacek Kulbaka wystąpił z referatem pt. „Maria Grzegorzewska. Meandry życia”, dr Anna Hryniewicka wygłosiła referat pt. „Obraz Marii Grzegorzewskiej w świetle listów

³ Marek Henryk Michalak – pedagog specjalny, dr nauk społecznych, kanclerz Międzynarodowej Kapituły Orderu Uśmiechu, przewodniczący Międzynarodowego Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka, w latach 2008–2018 Rzecznik Praw Dziecka.

i wspomnień współpracowników i słuchaczy PIPS, a prof. APS dr hab. Iwona Czarnecka wygłosiła referat pt. „Dla dobra najbardziej potrzebujących. Społeczna i edukacyjna działalność Marii Grzegorzewskiej”. Swoimi refleksjami na temat kobiety w nauce w okresie międzywojennym, w PRL i w okresie transformacji podzielili się: prof. dr hab. Anna Landau-Czajka z Instytutu Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN, dr Iwona Dadej z Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN i Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie, prof. dr hab. Barbara Klich-Kluczevska z Instytutu Historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, dr Katarzyna Stańczak-Wiślicz z Instytutu Badań Literackich PAN, prof. dr hab. Barbara Szacka – emerytowany nauczyciel akademicki UW, prof. dr hab. Renata Siemieńska-Żochowska z APS i UW, prof. Liisa Husu z Uniwersytetu Örebro (Szwecja) oraz prof. dr hab. Anna Giza z UW;

- Sympozjum pt. „Maria Grzegorzewska jako prekursor pedagogiki specjalnej w Polsce”, zorganizowane w formie online 27 maja 2022 r. przez Koło Naukowe przy Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Rzeszowskiego i Studenckie Koło Naukowe Edukacji i Rehabilitacji Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną „IDEM” przy APS. W ramach tego sympozjum, przygotowanego pod patronatem JM Rektora UR prof. dr hab. Sylwestra Czopka i dyrektora Instytutu Pedagogiki UR – prof. UR dr hab. Ryszarda Pęczkowskiego, z udziałem prof. dr hab. Marzanny Zaorskiej z UWM w Olsztynie, kierującej Sekcją Zespołu Pedagogiki Specjalnej PAN, prof. dr hab. Romana Pelczara z UR, prof. UR dr hab. Krystyny Barłóg, dr Anety Lew-Koralewicz z UR, dr Małgorzaty Zaborniak-Sobczak z UR oraz prof. APS dr hab. Bernadety Szczupał i dr Anny Hryniewickiej z APS, omówiono: „Wkład Marii Grzegorzewskiej w powstanie i rozwój pedagogiki specjalnej”, „Ponadczasowość dzieła Marii Grzegorzewskiej dla współczesnej teorii i praktyki pedagogiki specjalnej”, „Nauczyciel, pedagog specjalny w ujęciu Marii Grzegorzewskiej” oraz „Personalistyczną wizję człowieka w ujęciu Marii Grzegorzewskiej”; Międzynarodowa Konferencja pt. „Pedagogika społeczna i dyskursy o prawach dziecka”, zorganizowana w dniach 2–3 czerwca 2022 r. przez Katedrę Pedagogiki Społecznej im. Janusza Korczaka UNESCO, Instytut Pedagogiki, Komitet Młodych Naukowców przy Polskim Towarzystwie Badań Edukacyjnych oraz Katedrę Dydaktyki i Kształcenia Nauczycieli UW, służąca wymianie doświadczeń w obszarze inkluzji społecznej oraz pedagogiki społecznej jako źródle tworzenia innowacyjnych narzędzi na rzecz włączania;
- Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa z cyklu OSO-BA pt. „Akceptacja, Partycypacja, Solidarność społeczna – interdyscyplinarne wyzwania w tworzeniu społeczeństwa dla wszystkich”, zorganizowana 15 grudnia 2022 r. przez Instytut Pedagogiki i Instytut Pedagogiki Specjalnej APS, pod patronatem: UNICEF, Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, Polskiego Towarzystwa Polityki Społecznej, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Fundacji im. Marii Grzegorzewskiej, czasopism naukowych „Szkoła Specjalna” i „Człowiek – Niepełnosprawność – Społeczeństwo”, podczas której kierunek obrad: sesji plenerowej (prowadzonej pod przewodnictwem prof. dr hab. Joanny Głodkowskiej i prof. APS dr hab. Ewy Kuleszy), 11 sesji tematycznych

(moderowanych przez prof. APS dr. hab. Jana Łaszczyka, prof. APS dr. hab. Danutę Urygę, prof. APS dr. hab. Małgorzatę Kupisiewicz, prof. UAM dr. hab. Martę Jakimczuk, dr. Ewę Dąbrowę, prof. APS dr. hab. Bernadetę Szczupał, dr. Lidię Zabłocką-Żytko, dr. Kaspra Sipowicza, dr. Ewę Wapiennik-Kuczbajską, dr. Urszulę Gosk-Sobańską, dr. Martę Porembską) oraz sesji posterowej (moderowanej przez prof. APS dr. hab. Annę Perkowską-Klejman) wyznaczyły trzy podstawowe kategorie: akceptacja, partycypacja oraz solidarność społeczna, widoczne nie tylko w treści wystąpień znakomitych gości, lecz również w prezentowanych filmach Jakuba Dylewskiego i Ignacego Ciszewskiego.

Upamiętnieniu postaci Marii Grzegorzewskiej i szerszej popularyzacji głoszonych przez nią idei służyły także liczne wystąpienia pracowników Akademii w przestrzeni publicznej, m.in. za pośrednictwem prasy, radia, telewizji czy internetu. Wśród nich należy odnotować wystąpienia:

- dr. Piotra Toczyskiego w audycji red. Małgorzaty Wołczyńskiej pt. „2022 to Rok Marii Grzegorzewskiej. Jak z tego matronatu możemy czerpać 100 lat później?“, zorganizowanej w programie Weekend Radia TOK FM 23 października 2021 r.;
- dr. Anny Hryniewickiej i prof. APS dr. hab. Jacka Kulbaki w audycji red. Nuli Stankiewicz pt. „Kobiety wieczór: słowo o Marii Grzegorzewskiej“, zorganizowanej w Radiu Dla Ciebie 11 stycznia 2022 r.;
- prof. APS dr. hab. Barbary Marcinkowskiej, dr. Anny Hryniewickiej, prof. APS dr. hab. Jacka Kulbaki, prof. APS dr. hab. Ewy Kuleszy oraz byłej absolwentki PIPS mgr Felicji Mazurkiewicz w audycji red. Darii Pacańskiej pt. „Maria Grzegorzewska jako prekursorka pedagogiki specjalnej“, zorganizowanej w programie DD TVN 25 maja 2022 r.;
- prof. APS dr. hab. Jacka Kulbaki w audycji red. Katarzyny Jankowskiej pt. „Eureka. Troska i życzliwość. Wychowanie według Marii Grzegorzewskiej“, zorganizowanej w Programie I Polskiego Radia 1 czerwca 2022 r.;
- prof. APS dr. hab. Jacka Kulbaki w audycji red. Roberta Łuchniaka pt. „Wieczór w RDC: o historii pomocy społecznej“, zorganizowanej w Radiu dla Ciebie 27 lipca 2022 r.;
- dr. Anny Hryniewickiej, prof. APS dr. hab. Jacka Kulbaki, dr. Moniki Kupiec, dr. Marty Krasuskiej-Betiuk i studentki APS Sylwii Nowak w audycji prof. Romana Lepperta pt. „O Marii Grzegorzewskiej w sposób nieoczywisty“, prowadzonej na żywo na facebookowej stronie Akademickie Zacisze 19 października 2022 r. oraz zapisanej na kanale YouTube;
- dr. Mieczysława Sędzickiego w audycji red. Piotra Szymona Łosia pt. „Sekrety Mazowsza: o Roku Marii Grzegorzewskiej i koncercie z okazji 25-lecia Ogólnopolskiej Sceny Prezentacji Artystycznych Realizacji OSPAR“, zorganizowanej w Radiu dla Ciebie 27 października 2022 r.;
- dr. Anny Hryniewickiej w audycji red. Macieja Woźniakiewicza pt. „«Nie ma kaleki – jest człowiek». Postać Marii Grzegorzewskiej“, zorganizowanej w Polskim Radiu 24 w dziale „Społeczeństwo obywatelskie: reaktywacja“ 6 listopada 2022 r.;
- dr. Ewy Lewandowskiej-Tarasiuk w audycji red. Roberta Łuchniaka pt. „Wieczór w RDC: Rok Marii Grzegorzewskiej“, zorganizowanej w Radiu dla Ciebie 19 grudnia 2022 r.

Dr Ewa Lewandowska-Tarasiuk, przedstawiając dorobek Marii Grzegorzewskiej w eseju pt. „To Ona obdarowała nas człowieczeństwem...”, zamieszczonym w londyńskiej gazecie „Tydzień Polski”, odwołała się do wypowiedzi studentów, wskazujących, że studiowanie dorobku Wielkiej Patronki, która „swoim umysłem i sercem” obdarowała nas człowieczeństwem, budzi nadzieje na wejście „we wspólny dialog pokoleń” (por. Lewandowska-Tarasiuk, 2022).

O tym, co sprawia, że Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej jest uczelnią wyjątkową wśród polskich (i nie tylko) szkół wyższych, co w kształceniu nauczycieli wymaga zmian oraz co stanowi warunek skuteczności podniesienia jakości kształcenia uczelni mówiła z kolei prof. APS dr hab. Barbara Marcinkowska w wywiadzie udzielonym w 25 maja 2022 r. red. Lidii Jastrzębskiej dla miesięcznika edukacyjnego dla młodzieży „Perspektyw” (https://perspektywy.pl/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=7276:aps-czlowiek-w-centrum-uwagi&catid=24&Itemid=119).

Oprócz audycji ważną formą propagowania wiedzy o Marii Grzegorzewskiej i jej dorobku były bezpośrednie spotkania organizowane przez środowiska lokalne. Największe zainteresowanie tego typu spotkaniami wykazali mieszkańcy okolic Kurzeszyna i Wołuczy, miejscowości, w których Grzegorzewska spędziła kilka pierwszych lat życia.

W dniu 22 kwietnia 2022 r. w Kurzeszynie, w obecności miejscowych nauczycieli, członków Komitetu Obchodów 100-lecia APS oraz władz gminy Rawa Mazowiecka i przedstawicieli jednostek kultury, odbył się ostatni etap konkursu „Maria Grzegorzewska znana/nieznaną mieszkanka gminy Rawa Mazowiecka”, zorganizowanego dla uczniów klas VI–VIII szkół podstawowych z gminy Rawa Mazowiecka, poprzedzony miniwykładem prof. APS dr. hab. Jacka Kulbaki, kustosa Muzeum Marii Grzegorzewskiej w APS. Natomiast 10 czerwca 2022 r. przedstawicielki władz Akademii Pedagogiki Specjalnej – Prorektor ds. kształcenia prof. APS dr hab. Barbara Pasamonik oraz przewodnicząca Komitetu Obchodów 100-lecia Uczelni prof. APS dr hab. Ewa Kulesza, włączyły się w Gminne Obchody Roku Marii Grzegorzewskiej zorganizowane na tym terenie przez Urząd Gminy Rawa Mazowiecka, Gminny Ośrodek Kultury w Matyldowie i Szkołą Podstawową w Kurzeszynie, a koordynowane z ramienia Uczelni przez dr Dorotę Jankowską. Wraz z miejscową ludnością oraz zaproszonymi gośćmi, m.in. ze Specjalnych Ośrodków Szkolno-Wychowawczych w Jędrzejowie i Rawie Mazowieckiej, z powiatowego inspektoratu oświaty, z Rady Gminy Rawa Mazowiecka, społeczność akademicka uczestniczyła we mszy św. celebrowanej przez ks. prof. APS dr. hab. Adama Solaka w kościele parafialnym pw. NMP Królowej Polski w Kurzeszynie, postawionym w miejscu dawnego sanktuarium, w którym odbył się chrzest Marii Grzegorzewskiej, a następnie udała się do Wołuczy, gdzie pod obeliskiem wystawionym w pobliżu miejsca jej urodzenia zapaliła znicze, złożyła kwiaty i odczytała fragment *Listów do Młodego Nauczyciela*, a stamtąd do Kurzeszyna, gdzie w Szkole Podstawowej odbyły się główne uroczystości poświęcone pamięci Marii Grzegorzewskiej. Obejmowały one: wykład prof. APS dr. hab. Jacka Kulbaki „O życiu Marii Grzegorzewskiej – jej drodze do edukacji, pracy zawodowej, życiu prywatnym i wartościach, jakie ceniła i realizowała”; występy artystyczne uczniów Szkoły Podstawowej w Kurzeszynie, Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Rawie Mazowieckiej i Szkolnego Zespołu Ludowego „Podchlebnicki” ze Starej

Wojskiej; ogłoszenie wyników konkursu wiedzy o Marii Grzegorzewskiej, zorganizowanego wśród uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Rawa Mazowiecka; festyn plenerowy, w ramach którego Ochotnicza Straż Pożarna z Kurzeszyna demonstrowała sprzęt ratowniczo-gaśniczy, natomiast studenci APS zorganizowali i poprowadzili wiele zabaw z dziećmi i młodzieżą.

Sprawozdanie z tych uroczystości zostało zamieszczone m.in. w „Głosie Rawy Mazowieckiej i Okolicy” (wydanie 28 kwietnia 2022). W artykule Włodzimierza Szczepańskiego (2022a) znalazł się fragment wywiadu z pochodzącą z Kurzeszyna dr Ewą Bliską, Dyrektorką Studiów w APS, która powiedziała:

„Dumna jestem, że urodziłam się praktycznie w tym samym miejscu co nasza patronka. Ważne jest to, aby organizować i przypominać tę postać. Idee Marii Grzegorzewskiej są bardzo żywe, a jej osoba powodem do dumy. Warto pamiętać, że na początku XX wieku niewiele kobiet studiowało i sięgało tak daleko. [...] Związałam się z pedagogiką resocjalizacyjną. Tematem moich badań jest przemoc w rodzinie. Chciałam robić badania, co nie przekłada się tylko na czystą teorię, ale rzutuje na szumnie nazywaną naprawę świata”.

Kilka dni wcześniej red. Szczepański (2022b) opublikował artykuł, nawiązujący do wykładu prof. APS dr. hab. Jacka Kulbaki, który z niezwykłą determinacją popularyzował idee Marii Grzegorzewskiej, wygłaszając prelekcje na jej temat: 7 kwietnia 2022 r. dla uczniów LO w Białobrzegach; 27 kwietnia dla uczestników Międzynarodowej Konferencji, zorganizowanej przez Muzea uczelniane w Polsce pod hasłem „Dziedzictwo akademickie dla przyszłości nauki”; 18 maja dla czytelników Biblioteki Pedagogicznej w Olsztynie; 9 czerwca dla podopiecznych Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Zuzeli; 29 lipca dla społeczności gminy Grodzisk Mazowiecki i wsi Czarny Las; w dniach 22–24 sierpnia dla uczestników „Letnich warsztatów metodologicznych” w Zakopanem; 13 września dla uczestników międzynarodowej konferencji zorganizowanej online na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Rzeszowskiego w Słowacji; 20 września dla odwiedzających Muzeum Miasta Sopotu; 22 września dla gości Domu Polskiego w Olsztynie; oraz 7 listopada dla czytelników Biblioteki Powiatowej w Wołominie. Oprowadzał również po Muzeum Marii Grzegorzewskiej: bibliotekarzy z Łukowa (27 września), słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku z Otwocka (20 października), uczniów Technikum Specjalnego Nr 3 w Otwocku (21 października) oraz uczniów z Zespołu Szkół Specjalnych z Pruszkowie (23 listopada).

Podobną inicjatywę wykazała również dr Anna Hryniewicka, która pod koniec maja w ramach obchodów Jubileuszu 100-lecia Uczelni wygłosiła prelekcje nt. Marii Grzegorzewskiej, połączone z prezentacją muzealnych obiektów związanych z jej życiem i działalnością, dla nauczycieli i młodzieży ze szkoły podstawowej przysposabiającej do pracy i szkoły branżowej, działającej przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Marii Grzegorzewskiej w Jędrzejowie oraz dla uczestników międzynarodowego projektu partnerskiego pt. „Akademia Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych”, realizowanego w ramach programu Erasmus, dla psychologów, pedagogów i nauczycieli z poradni psychologiczno-pedagogicznych z terenu powiatu kieleckiego, ze Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach oraz

z trzech krajów partnerskich – z Chorwacji, Portugalii oraz Grecji; 28 lipca wygłosiła wykład pt. „Obraz świata i kultury w świetle korespondencji Marii Grzegorzewskiej z lat 1907–1967”, na interdyscyplinarnej konferencji nt. „Język narzędziem poznawania świata i kultury regionu”, połączonej z warsztatami, zorganizowanymi w ramach „Dialogu Pokoleń” przez Zarząd Główny Towarzystwa Kultury Języka Polskiego i Wydział Polonistyki UW w Ostrowi Mazowieckiej; 25 października wraz z dr Moniką Kupiec i dr Martą Krasuską-Betiuk (2022) wzięła udział w wieczorze autorskim zorganizowanym przez Powiatową Bibliotekę Publiczną im. Heleny i Stefana Nasfeterów w Wołominie, podczas którego prof. Anna Seniuk, aktorka i wykładowczyni Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza, czytała wybrane fragmenty *Listów do Młodego Nauczyciela* (Grzegorzewska, 2002).

Ten piękny występ prof. Seniuk był tylko jednym z wielu wydarzeń artystycznych towarzyszących obchodom Roku Jubileuszowego. Większość z nich odbyła się na terenie Uczelni, będąc miłym akcentem podczas obrad plenarnych oraz sesji tematycznych konferencji. Atrakcją Święta Uczelni było zamknięcie wystawy pt. „Pokój nauczycielski. Hommage⁴ a Grzegorzewska”, ukazującej wybrane wątki twórczości grona pedagogicznego Instytutu Edukacji Artystycznej APS i obszary działań Instytutu w ramach różnych dyscyplin sztuk pięknych i arteterapii jako szczególnie wpisujących się w misję Uczelni zapoczątkowaną przez Marię Grzegorzewską; recital popularnego aktora i teatralnego i filmowego – Zbigniewa Zamachowskiego, który przy akompaniamencie kompozytora i pianisty Romana Hudaszka zaprezentował własne utwory autorskie oraz oryginalne interpretacje piosenek Agnieszki Osieckiej, Jaromíra Nohavicy, Piotra Bukartyka, Stinga, Jeremiego Przybory i Jerzego Wasowskiego; oraz premierowy pokaz trzech filmów krótkometrażowych z cyklu „Jest Człowiek”, zrealizowanych pod kierownictwem Jakuba Dylewskiego i Ignacego Ciszewskiego.

Wśród innych wydarzeń artystycznych, wzbudzających spore zainteresowanie społeczności akademickiej, znalazły się:

- wystawa z cyklu „Prekursorzy i twórcy polskiej pedagogiki specjalnej”, przygotowana w hołdzie Marii Grzegorzewskiej przez Bibliotekę APS i eksponowana w holu biblioteki od 9 maja do końca 2022 roku;
- interaktywna wystawa zorganizowana przez studentów Instytutu Edukacji Artystycznej Akademii, którzy 14 maja w ramach Nocy Muzeum zaprezentowali swoje prace dotyczące czterech bloków tematycznych: Maria Grzegorzewska (wystawa biograficzna), Człowiek i społeczeństwo, Człowiek i architektura oraz Człowiek i natura;
- spektakl muzyczny „Dzień dobry Grzegorzewska” zaprezentowany 1 czerwca 2022 r. przez Zakład Wychowania Literackiego i Muzycznego na otwarciu w siedzibie APS posiedzenia Konferencji Rektorów Uczelni Warszawskich;
- pokaz prac przedstawiających wizerunki Patronki Akademii, stworzone przez studentki pierwszego roku studiów licencjackich na kierunku edukacja artystyczna podczas jesiennych warsztatów prowadzonych przez mgr Dorotę Maroń;

⁴ Hommage (fran.) – hołd (Kalina, 1956, s. 346).

- Jubileuszowy Koncert OSPAR – Ogólnopolska Scena Prezentacji Artystycznych Realizacji, zorganizowany przez dyrektora Sceny OSPAR – dr. Mieczysława Sędzickiego w dniu 17 listopada z udziałem utalentowanej polskiej wokalistki Małgorzaty Markiewicz; pochodzącego z Niemiec, jedyne gościa na świecie „całkowicie niesłyszącego tenora” – Olivera Palmera; Chóru APS i akademickiego zespołu „Idziemy na Grzyby” pod kierunkiem gościa z Korei – dr. Hwi Hwang i mgr. Adama Pietruszki; studentki II roku, jednocześnie uczestniczki „Szansy na Sukces. Opole 2020” – Klaudii Borejko; artystów z niepełnosprawnościami ze Szkoły Podstawowej Specjalnej Nr 24 z Płocka, ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego Nr 1 w Otwocku, z Domu Pomocy Społecznej w Konstancinie-Jeziornie, z Ośrodka Wsparcia i Integracji Stowarzyszenia Rodzin i Przyjaciół Osób Głęboko Upośledzonych „Maja” z Warszawy oraz podopiecznych z Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego z Kamionka Wielkiego⁵;
- prezentacja w dniu 15 grudnia 2022 r. prac plastycznych Jerzego Ratyńskiego – uczestnika Warsztatów Terapii Zajęciowej im. dr Ewy Dutczak przy Stowarzyszeniu Pomocy Dzieciom Niewidomym i Niedowidzącym „Nadzieja” w Radomiu;
- wydanie przez Dominikę Kwiatkowską, Aleksandrę Paszko, Weronikę Piłkę, Laurę Wankiewicz, Monikę Masłoń publikacji pt. „Maria – komiks o życiu Marii Grzegorzewskiej”.

W ramach Jubileuszu 100-lecia Akademii Pedagogiki Specjalnej w dniu 13 maja zorganizowana została wewnątrzuczelniana Olimpiada Naukowa „Śladami Marii Grzegorzewskiej”, obejmująca sprawdzian wiedzy z zakresu pedagogiki specjalnej oraz ocenę wypowiedzi pisemnej nt. „Listów do Młodego Nauczyciela jako wskazówki dla współczesnych pedagogów”.

Z innych inicjatyw pracowników uczelni warto wspomnieć: o podkastach „W podróż po wartościach z Marią Grzegorzewską” prof. dr hab. Joanny Głodkowskiej z udziałem studentek Akademii – Mai Kapturowskiej, Gabrieli Kublik i Małgorzaty Wygnańskiej (<http://www.aps.edu.pl/aktualnosci/podcast-w-podroz-po-wartosciach-z-maria-grzegorzewska/>); „W podróż biograficzną z ikoną polskiej pedagogiki specjalnej” prof. APS dr. hab. Jacka Kulbaki ze wstępem prof. APS dr hab. Anny Odrowąż-Coates i udziałem studentek – Barbary Bednarczyk i Barbary Tarczewskiej; o działalności uczelnianego Komitetu Muzeum Marii Grzegorzewskiej, którego członkowie – (prof. APS dr hab. Ewa Kulesza (przewodnicząca), prof. APS dr hab. Jacek Kulbaka (kustosz), mgr Piotr Brak (archiwista), dr Anna Hryniewicka, dr Beata Nessel-Łukasik, mgr Joanna Potęga (dyrektor Biblioteki), dr Grażyna Walczak, dr Anna Wójcik, mgr Beata Wszolek (zastępczyni dyrektora Biblioteki) – od dłuższego czasu intensywnie pracują nad przygotowaniem repozytorium oraz ekspozycji do stacjonarnej i wirtualnej wersji Muzeum.

Zamknięcie Roku Jubileuszowego APS oraz Roku Marii Grzegorzewskiej miało miejsce podczas uroczystego Posiedzenia Senatu Akademii 14 grudnia 2022 r. W wystąpieniu Pani Rektor prof. Barbara Marcinkowska podkreśliła, jak wielkie znaczenie

⁵ Koncert Specjalny z okazji 25-lecia OSPAR został również zorganizowany 25 stycznia 2023 r. w Powiatowym Młodzieżowym Domu Kultury w Otwocku. (<http://www.aps.edu.pl/media/vcyfe1zw/otwock-25-stycznia-ospar-w-pmdk-podsumowanie-koncertu.pdf>).

dla całej społeczności akademickiej miały te obchody. Specjalnym wyróżnieniem ECCE HOMO⁶ została uhonorowana Wanda Traczyk-Śtawska⁷ za promowanie wartości zgodnych z misją Akademii; wykład pt. „Autonomiczne i odpowiedzialne: uczelnie, jakich potrzebujemy” wygłosił prof. dr hab. Marcin Pałys, były rektor UW; zasłużonym pracownikom Uczelni wręczono odznaczenia państwowe, odbyły się też promocje doktorskie i habilitacyjne; na koniec wysłuchano minirecitalu polskiego muzyka, kompozytora i wokalisty Tadeusza Woźniaka i jego syna Filipa. Zwieńczeniem tych wszystkich uroczystości była projekcja filmu w reżyserii Agnieszki Wąsikowskiej pt. „Nie mam czasu na niemiłość”, emitowanego w czasie spotkania wigilijnego, w którym prof. APS dr hab. Jacek Kulbaka, dr Anna Hryniewicka, mgr Piotr Brak oraz absolwenci PIPS i nauczycielki ze Szkoły Specjalnej nr 177 w Warszawie opowiadały o tym, jak prywatne życie Marii Grzegorzewskiej przeplatało się z działaniami na rzecz pedagogiki specjalnej oraz jak współcześnie realizowana jest jej misja.

Publikacje poświęcone Marii Grzegorzewskiej wydane z okazji Roku Jubileuszowego

- Czarnecka, I. (2021). *Rozwój szkolnictwa specjalnego w latach 1918–1939. Realia i oczekiwania*. Warszawa: Wydawnictwo APS.
- Grzegorzewska, M. (2022). *Listy do Młodego Nauczyciela. Cykl I–III*. Warszawa: Wydawnictwo APS.
- Grzegorzewska, M. (2022). *(Nie)ulotne myśli Marii Grzegorzewskiej*. Książka do pisania. Wybór tekstów i fotografii J. Głodkowska, E. Lewandowska-Tarasiuk. Kraków–Budapeszt–Syrakuzy: Wydawnictwo Austeria.
- Hryniewicka, A. (2022a). *W stronę człowieka... O odwadze twórczego myślenia Marii Grzegorzewskiej*. Warszawa: Wydawnictwo APS.
- Hryniewicka, A. (2022b). *W stronę człowieka... O odwadze twórczego myślenia Marii Grzegorzewskiej*. Wydanie poprawione i poszerzone. Warszawa: Wydawnictwo APS.
- Hryniewicka, A. (2022c). Praca doktorska Marii Grzegorzewskiej w kontekście ówczesnego rozwoju nauk psychologicznych oraz niektórych aspektów jej biografii. *Szkoła Specjalna*, 1, 5–19.
- Hryniewicka, A. (2022d). Hart ducha i kreatywność Marii Grzegorzewskiej w pokonywaniu barier stojących na drodze jej edukacji. *Szkoła Specjalna*, 2, 85–95.
- Hryniewicka, A. (2022e). Warszawskimi śladami Marii Grzegorzewskiej. *Szkoła Specjalna*, 3, 165–177.
- Hryniewicka, A. (2022f). „Pogański anioł” – refleksje nt. postawy religijnej Marii Grzegorzewskiej. *Szkoła Specjalna*, 4, 245–255.
- Hryniewicka, A. (2022g). Charakterystyka spuścizny Marii Grzegorzewskiej w Muzeum im. Marii Grzegorzewskiej w Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie. *Szkoła Specjalna*, 5, 325–335.
- Kupiec, M., Krasuska-Betiuk, M. (2022). *W odpowiedzi na listy Marii Grzegorzewskiej. Portrety w studenckich narracjach*. Warszawa: Wydawnictwo APS.

⁶ Polskie odznaczenie niepaństwowe Ecco homo (z łac. „oto człowiek”), ustanowione w 1997 r. i przeznaczone dla osób, „które wbrew wszelkim przeciwnościom, poprzez konsekwentną działalność dają świadectwo bezinteresownej miłości bliźniego” (https://pl.wikipedia.org/wiki/Order_Ecce_Homo).

⁷ Wanda Traczyk-Śtawska – psycholog, nauczycielka, uczestniczka Powstania Warszawskiego, po II wojnie światowej przewodnicząca Społecznego Komitetu ds. Cmentarza Powstańców Warszawy.

- Kwiatkowska, D., Paszko, M., Piłka, W., Wankiewicz, L., Masłoń, M. (2022). *Maria – komiks o życiu Marii Grzegorzewskiej*. Warszawa: Wydawnictwo APS.
- Pospiszyl, I., Miałkowska-Kozaryna, M. (red.). (2022). *Polskie szkoły resocjalizacji*. Warszawa: Wydawnictwo APS.
- Wyczesany, J. (2022). *Mysli Marii Grzegorzewskiej*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.

Bibliografia

- Doroszevska, J. (1965). Część ogólna wystawy. Wystawa 40-lecia Instytutu Pedagogiki Specjalnej. *Szkoła Specjalna*, 1(39), 5–31.
- Grzegorzewska, M. (2002). *Listy do Młodego Nauczyciela*. Cykl I–III. Warszawa: Wydawnictwo APS.
- Hryniewicka, A. (2022). *W stronę człowieka... O odwadze twórczego myślenia Marii Grzegorzewskiej*. Warszawa: Wydawnictwo APS.
- Kalina, P. (1956). *Słownik francusko-polski*. Warszawa: WP.
- Kupiec, M., Krasuska-Betiuk, M. (2022). *W odpowiedzi na listy Marii Grzegorzewskiej. Portrety nauczycieli w studenckich narracjach*. Warszawa: Wydawnictwo APS.
- Lewandowska-Tarasiuk, E. (2022). To Ona obdarowała nas człowieczeństwem... *Tydzień Polski*, 3 czerwca, 8.
- Szczepański, W. (2022a). Na tę uroczystość przyjechali z Warszawy. Janusz Korczak należał do jej najbliższych współpracowników. *Głos Rawy Mazowieckiej i Okolicy*, 22 kwietnia.
- Szczepański, W. (2022b). Za przykładem mieszkanki Wołuczy chcą naprawiać świat. *Głos Rawy Mazowieckiej i Okolicy*, 28 kwietnia, 13.
- Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 października 2021 r. w sprawie ustanowienia roku 2022 Rokiem Marii Grzegorzewskiej. Dz.U. 2021, poz. 982.

Źródła internetowe

- <http://www.aps.edu.pl/aktualnosci/rok-akademicki-2021-2022-rozpozcelismy/>
- <http://www.aps.edu.pl/aktualnosci/swieto-uczelni-25-maja-2022-r>
- <http://www.aps.edu.pl/inauguracja>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Magna_Charta_Universitatum/
- <http://www.aps.edu.pl/media/vcyfe1zw/otwock-25-stycznia-ospar-w-pmdk-podsumowanie-koncertu.pdf>https://perspektywy.pl/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=7276:aps-czlowiek-w-centrum-uwagi&catid=24&Itemid=119
- <http://www.aps.edu.pl/aktualnosci/podcast-w-podroz-po-wartosciach-z-maria-grzegorzewska/>
- <http://www.aps.edu.pl/aktualnosci/podcast-w-podroz-biograficzna-z-ikona-polskiej-pedagogiki-specjalnej/>
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Order_Ecce_Homo

100TH ANNIVERSARY OF THE MARIA GRZEGORZEWSKA UNIVERSITY IN WARSAW

Abstract

This article is a report on the jubilee celebration of the 100th anniversary of the Maria Grzegorzewska University and presents the most important events organized by its employees in order to commemorate and promote the mission of the Patroness of the Year 2022 – Maria Grzegorzewska.

Keywords: Maria Grzegorzewska, National Institute of Special Education (PIPS), jubilee of the 100th anniversary of the Maria Grzegorzewska University